

Knjiški Krnjaš

ZNANSTVENI SKUP

Ivanu Kozarcu,

o 130. obljetnici rođenja i 105. godišnjici smrti

Vinkovci, 16. studenoga 2015.

Urednici

Akademik Slavko Matić

Dr. sc. Anica Bilić, znanstvena savjetnica

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
CENTAR ZA ZNANSTVENI RAD U VINKOVcima

Knjiški Krnjaš

ZNANSTVENI SKUP

Ivanu Kozarcu,

o 130. obljetnici rođenja i 105. godišnjici smrti

PROGRAM SKUPA

SAŽETCI RADOVA

Zagreb – Vinkovci
2015.

Organizator

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
CENTAR ZA ZNANSTVENI RAD U VINKOVcima

Suorganizatori

GRAD VINKOVCI
BOSO, d. o. o., Vinkovci
GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA, Vinkovci
GLAZBENA ŠKOLA JOSIPA RUNJANINA, Vinkovci

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
CENTAR ZA ZNANSTVENI RAD U VINKOVcima

poziva Vas na

ZNANSTVENI SKUP

*Ivanu Kozarcu,
o 130. obljetnici rođenja i 105. godišnjici smrti*

ponedjeljak, 16. studenoga 2015.

*Spomen-kuća Ivana Kozarca
Ulica Josipa Kozarca 38, Vinkovci*

PROGRAM

13,00 sati POZDRAVNI GOVORI

Akademik Slavko Matić, voditelj Centra za
znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i
umjetnosti u Vinkovcima
Dr. Mladen Karlić, gradonačelnik Vinkovaca

13,15 sati ZNANSTVENI SKUP IVANU KOZARCU,
O 130. OBLJETNICI ROĐENJA I
105. GODIŠNJICI SMRTI

Voditeljica skupa dr. sc. Anica Bilić,
znanstvena savjetnica

Prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić
*Slavonski dijalekt i „Slavonska krv“ Ivana
Kozarca*

Doc. dr. sc. Nina Mance
Slavonski dijalekt u opusu Ivana Kozarca

Kristina Repar, prof.
*Milovo sam garave i plave... Prikaz slavonskoga
pejzaža i ženskih likova
u djelima Ivana Kozarca*

Dr. sc. Vesna Vlašić

*Slavonija Ivana Kozarca i Slavonija požeških
smijača*

Emilija Pezer, prof.

*Ivan Kozarac i vinkovačka Gradska knjižnica i
čitaonica*

Žana Amidžić, mr. cult.

*Uloga Kozarčevih žena u imagološkom
oblikovanju identiteta patrijarhalne Slavonije*

Prof. dr. sc. Anica Bilić

Ivan Kozarac između vitalizma i dekadencije

Mr. sc. Zlatko Virc

*Ivan Kozarac u svjetlu turističke ponude
Vinkovaca*

Dejan Duraković, akademski kipar

Spomenik Mariji i Ivanu Kozarcu

Rasprava

Zaključci

Tiskovna konferencija

16,00 sati RECITAL

Ivanu Kozarcu u spomen

Sudjeluju:

Gradska knjižnica i čitaonica, Vinkovci,

Glazbena škola Josipa Runjanina, Vinkovci

J. K. Kerepor

~~Koga zimnja snagaq~~
~~zimnje noći.~~

I.

Njemu se sakli nramor
Zimnje maglene noći,
Ledne mu rjene tupe,
Berbojnu i bex noći.

Mrtva ho sfinga nekva,
Žapuštun leži tako.
Čas prije još je diso
I patuju svojih plako.

A sadu samo leži
Ho sfinga mrtva, nekva,
Do leda suva svojih ---
Da ~~u~~ Surt-~~u~~ ~~u~~ život čeka ?
- štli -

December 1904.

Joan Kozarac - Kerepor

SAŽETCI

Prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u
Osijeku

SLAVONSKI DIJALEKT I *SLAVONSKA KRV* IVANA KOZARCA

Ivan Kozarac kao pisac svojega užega zavičaja, Slavonije, u svojim djelima ima elemente slavonskoga dijalekta. Rad analizira pripovijetke iz *Slavonske krvi*, prožimanje i odnos slavonskoga dijalekta i standardnoga jezika u *Slavonskoj krvi*, nazivima za biljke i životinje u navedenoj zbirci te uporabu frazema iz slavonskoga dijalekta kao obilježja Kozarčeva stila.

Ključne riječi: Ivan Kozarac, slavonski dijalekt, biljke, životinje, frazemi

Doc. dr. sc. Nina Mance

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku

SLAVONSKI DIJALEKT U OPUSU IVANA KOZARCA

U radu će se proučiti zastupljenost te elementi slavonskoga dijalekta u djelima Ivana Kozarca. Rad će obuhvatiti nezostavnoga Đuku Begovića, jedan od ponajboljih hrvatskih romana uopće, ali i kraća prozna djela te pjesme.

Rad će pokušati istražiti koliko su elementi slavonskoga dijalekta zastupljeni u govoru likova, a koliko u pripovjedačevim dionicama, kada govorimo o proznim djelima. Nadalje će se proučiti zastupljenost slavonskoga dijalekta u pjesmama te učiniti suodnos s proznim Kozarčevim djelima. Dijalektalne crte Kozarčeva pripovijedanja proučit će se na svim jezičnim razinama.

Ključne riječi: Ivan Kozarac, slavonski dijalekt, Đuka Begović, prozna djela Ivana Kozarca

Kristina Repar, prof.

Ženska opća gimnazija Družbe sestara milosrdnica s pravom
javnosti u Zagrebu

MILOVO SAM GARAVE I PLAVE...
PRIKAZ SLAVONSKOGA PEJZAŽA I ŽENSKIH
LIKOVA U DJELIMA IVANA KOZARCA

Ivan Kozarac hrvatski je književnik čiji se stvaralački talent, zbog prerane smrti, nije stigao do kraja razviti i zasjati u svome punome sjaju. Napustivši ovaj svijet u 25-oj godini, ponio je sa sobom zanos, žar i neopisivu strast prema pisanju i životu općenito. U njegovim je djelima Slavonija ovjekovječena i prikazana kao zemlja bogatstva, kulture, tradicije i nadnaravne ljepote. Također, brojni su Kozarčevi redci posvećeni ženama – njihovoj ljepoti, ranjivosti, ali i prevrtljivosti. Upravo je takva i njegova rodna Slavonija, koju mnogi žele, ali rijetki cijene.

U ovom radu analizira se slavonski pejzaž i njegova uloga u književnom diskursu Ivana Kozarca, te prikaz žene i njezine uloge u društvu na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Patrijarhalni odnos muškaraca prema ženama jasno dolazi do izražaja u Kozarčevim pjesmama, novelama, pripovijetkama, ali i bećarcima koji se pojavljuju u njegovu najpoznatijem romanu Đuka Begović.

Slavonska je zemlja iscrpljena, ali uvijek iznova rađa bogatim plodovima i omogućava život. I brojni su ženski likovi u Kozarca iscrpljeni i umorni, katkad nedovoljno cijenjeni,

ali uvijek smognu snage izdići se iznad sebe samih i pronaći novi put.

Iz naslova pojedinih djela kao što su *Sudoperka*, *Garavuša* i *Genka* može se razaznati da je motiv žene izuzetno značajan u Kozarčevu opusu. U godini u kojoj se obilježava 130. obljetnica piščeva rođenja i 105. obljetnica smrti važno je pobliže razjasniti dvije temeljne odrednice njegova književnoga stvaralaštva, a to su Slavonija i žene.

Ključne riječi: Ivan Kozarac, Slavonija, žene, pejzaž, književno stvaralaštvo

Dr. sc. Vesna Vlašić

Požeško-slavonska županija, Požega

SLAVONIJA IVANA KOZARCA I SLAVONIJA POŽEŠKIH SMIJAČA

U Slavoniju su se sklonile muze (E. Pavić), ona je vrlo značajna dionica u okviru raznolikosti takva hrvatskoga književnog stvaralaštva. Slavonija i slavonski zavičaj tematiziran je u različitim književnim žanrovima, ali je i nadahnuće te kako kaže Ivo Frangeš ona je kao *forma vitae* i *forma mentis*. U radu će se na izabranom korpusu pokazati različitost, ali i pokoja sličnost doživljajnosti slavonskog prostora i ljudi u tekstovima Ivana Kozarca te tekstovima požeških smijača Josipa Eugena Tomića i Janka Jurkovića.

Ključne riječi: Ivan Kozarac, Janko Jurković, Josip Eugen Tomić, Slavonija, sličnosti, razlike

Emilija Pezer, dipl. knjiž
Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci

IVAN KOZARAC
I VINKOVAČKA GRADSKA KNJIŽNICA I
ČITAONICA

Vinkovačka Gradska knjižnica i čitaonica uvijek je nabavljala i prikupljala djela svojih zavičajnika, njihovu rukopisnu građu i obilježavala na različite načine značajne događaje kojima je naglašavala i promovirala zavičajnu kulturnu baštinu. U Domovinskom ratu izgorjela je zgrada Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci i sva knjižnična građa, uključujući i neprocjenjivo vrijedne rukopise zavičajnih književnika. Knjižnica je u skorije vrijeme otkupila dio rukopisne baštine Ivana Kozarca, jednoga od najistaknutijih zavičajnih književnika. Otkupljene su dvije bilježnice rukopisa iz 1904. i 1905. godine u kojima je najvećim dijelom zastupljena poezija.

Ivan Kozarac (1885. – 1910.) jedan je od najosebujnijih vinkovačkih i hrvatskih pisaca koji je umnogome zadužio hrvatsku književnost i umjetnost, unatoč kratkome životnom i posebice, radnom vijeku. Iako je završio tek dva razreda niže gimnazije, pomanjkanje redovitog školovanja nadoknadio je čitanjem. Bio je strastveni čitatelj te i u svojim djelima čitatelja prepušta mašti i tjera ga na razmišljanje. U tome je upravo njegova posebnost, osebujnost i veličina.

Svoje prve radove Ivan Kozarac pisao je pod pseudonimima: *Ivan K. Kerepov*, *Vanja Kosan* i *Obren*, što se može iščitavati upravo u ove dvije bilježnice njegovih rukopisa koje bi

trebalo kritički urediti i objaviti, kako bi se javnosti podario i ovaj dio opusa našega velikana, Ivana Kozarca.

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci danas posjeduje prvotiske djela Ivana Kozarca:

1. Kozarac, Ivan. Slavonska krv. Vinkovci: Knjižare Lj. Mirka Klofutar, 1906.
2. Kozarac, Ivan. Izabrane pripovijesti. Vinkovci, 1911.
3. Kozarac, Ivan. Gjuka Begović: roman. Zagreb: Društvo hrvatskih književnika, 1911.
4. Kozarac, Ivan. Pjesme. [Reprint izd.] Split: Tisak "Splitske Društvene Tiskare", 1911.
5. Kozarac, Ivan. Izabrana djela. Zagreb, 1942.
6. Kozarac, Ivan. Proza. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske, 1947.

Naravno, vinkovačka Gradska knjižnica i čitaonica ima i ostala izdanja djela Ivana Kozarca, kao i drugih autora koji su pisali o Ivanu Kozarcu. Sve se može vidjeti u katalogu Gradske knjižnice na mrežnim stranicama: www.gkvk.hr. Postoji i zvučna knjiga Đuka Begović. Zagreb: Medus biro, 2009., film Đuka Begović te monodrama na VHS-u Đuka Begović (Ivo Gregurević).

Ključne riječi: Ivan Kozarac, rukopisne bilježnice, prvotisci, knjižnica, zavičajnik

Žana Amidžić, mr. cult.
Nuštar

ULOGA KOZARČEVIH ŽENA U IMAGOLOŠKOM OBLIKOVANJU IDENTITETA PATRIJARHALNE SLAVONIJE

Kulturalni studiji su se razvili primjenom proučavanja književne analize na druge kulture i kulturne identitete. Imagološkim oblikovanjem predodžbi o vlastitoj zemlji i narodu, stvorila se slika o Slavoniji kao mjestu gdje je žena u samoj srži nastanka izbačena iz bilo kakvog javnog djelovanja. Slavonija je time postala oličenje patrijarhata sve do modernoga doba.

S kulturološke strane nije važna kvaliteta djela, nego kako su oblikovani identiteti, a to se otkriva čitanjem Kozarčevih djela čije je likove, posebice žene, obradio u psihološkom i sociološkom kontekstu. Književnost za koju se prije vjerovalo da je spolno neutralna, feministice su iznijele teoriju kako je zapravo bila u funkciji muškaraca, a ako bi se i pojavili ženski likovi bile bi ili u funkciji muškarca ili završavale tragično.

Uloga Kozarčevih žena u ovakvome zadružnom patrijarhatu bila je problematična, jer ona kao takva nije postojala ili je bila pasivna.

Ključne riječi: kulturološki studiji, imagologija, feminizam, patrijarhat, kulturni identiteti

Dr. sc. Anica Bilić, znanstvena savjetnica
Centar za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i
umjetnosti u Vinkovcima

IVAN KOZARAC IZMEĐU VITALIZMA I DEKADENCIJE

Dvostrukim obljetničkim povodom motivirano, znanstveno istraživanje ima cilj, uz evociranje lika i djela hrvatskoga književnika Ivana Kozarca, rođena prije 130. godina u Vinkovcima, utvrditi što je vinkovačko/lokalno – slavonsko/regionalno – hrvatsko/nacionalno, a što europsko u njegovu opusu uz korištenje pojmova vitalizma i dekadencije kao ključeva interpretacije koje ćemo povezati s filozofemima umjetnosti „kraja stoljeća“ u europskom kontekstu.

Unutaropusnim čitanjem i tekstualnom analizom uočili smo da su mu važna književna očitovanja pojačane doživljajnosti, emotivnosti, osjetilnosti, vitalnosti i dekadencije, a izvanopusnim i izvanjskim čitanjem utvrdili da se poklapaju s biografskim i društvenim trenutkom, ali i s tendencijama hrvatske moderne te stanjem europskoga duha na „prijelazu stoljeća“.

Interpretirani pjesnički i prozni tekstovi potvrdili su zorno da je Ivan Kozarac istovremeno bio pjesnik/pisac strasti, ushita i euforije te pjesnik/pisac dekadentne Slavonije, bogate i bolesne od ljepote i izobilja, zemlje bečara koji propadaju jer ne mare za novac i profit, ali iznad svega čeznu za individualnom slobodom.

Utvrđili smo da su najveća ostvarenja mladoga Kozarca književna djela u kojima je spojio vitalizam i dekadenciju te donio imagem i samoprezentaciju Slavonije, bogate od izobilja što rađa životne radosti, a bolesne od nehaja njezinih ljudi, ovjekovječenih u liku legendarnoga Đuke Begovića kao spoju tragičnoga vitalizma i dekadencije. Stali smo u obranu slavonskoga hedonizma donoseći mu književnopovijesno obrazloženje i tumačeći njegovu vladavinu dekadentizmom koji stvara kult osjetilnoga.

Zaključno smo istaknuli da su vitalizam i dekadencija obilježili ne samo književni opus Ivana Kozarca, umrloga prije 105 godina u Vinkovcima, nego i njegov životopis te slavonski tradicijski život i kulturu njegova vremena, a ujedno su bili izraz europskoga duha i kulture na prijelazu 19. stoljeća u 20. stoljeće stoga bismo željeli ovim radom (s)rušiti ograde zbog kojih je dugo smatran samo regionalnim piscem.

Ključne riječi: Ivan Kozarac, vitalizam, dekadencija, „kraj stoljeća“, imagem bogate i bolesne Slavonije

Mr. sc. Zlatko Virc
Vinkovci

IVAN KOZARAC U SVJETLU TURISTIČKE PONUDE VINKOVACA

Grad s preko 8.500 godina postojanja u suvremenim tijekovima življenja mora se izboriti za svoje specifičnosti po kojima se razlikuje od mnogih, da ne kažemo svih. Ono čime se danas hvalimo, nažalost, ne može se vizualizirati. Nije problem u tobožnjem neimanju atributa, koje trebamo ponuditi svijetu, već je problem u tome što sami dovoljno ne prepoznamo koje su to vrijednosti.

Moramo poći od činjenice da smo kraj u kojem je masna slavonska zemlja bila i ostala osnovica i okosnica cjelokupnoga života. Sve nastaje od ili iz zemlje, svemu ona daje snagu pa ne treba se čuditi što Vinkovčani imaju Krnjaš i Ervenicu, što imaju profanu arhitekturu što je počela nastajati prije dva i pol stoljeća, što su iz svega toga proizašle generacije koje je prepoznala hrvatska kultura i znanost.

Među njima posebno mjesto ima Ivan Kozarac kojega smo do sada uvijek promatrali literarno-znanstvenim kriterijima, a premalo kao čovjeka, istinskoga Slavonca, radišnoga, samozatajnoga i povučenoga.

O takvom Ivanu Kozarcu i svemu što ga veže uz život i Vinkovce bit će više u prilogu.

Ključne riječi: Ivan Kozarac, Vinkovci, kulturni turizam, zemlja, arhitektura

Dejan Duraković, akademski kipar
Vinkovci

SPOMENIK MARIJI I IVANU KOZARCU

Pozivom Organizacijskoga odbora i njihovoj ideji za podizanjem spomenika Mariji i Ivanu Kozarcu načinjen je crtež i umanjeni model (predložak) spomenika u gipsu. Prema zamisli spomenik je trebao odisati atmosferom pritajene ljubavi, ali i odbijanja zbog rodbinskih odnosa Marije i Ivana.

Spomenik prikazuje Mariju i Ivana Kozarca na šokačkoj klupi s pogledom prema Bosutu. Figure su realistične i stilizirane forme, lišene suvišnoga u cilju jednostavnosti i vizualne cjelovitosti. Interaktivni položaj figura u sjedećem položaju čini skulpturu dinamičnijom što se očituje položajem ("govorom") tijela nagnuta Ivana prema Mariji i njezina odmicanja. Spomenik odiše atmosferom ugođe, ljubavi, pritajenih "dodira", ali odbijanja. Ljubav je bila stvarna, ali i neostvorena priča o tome "kako bi bilo da nije bilo".

Ključne riječi: Ivan Kozarac, Marija Kozarac, skulptura, Krnjaš, platonska ljubav

Znanstveni skup
Ivanu Kozarcu, o 130. obljetnici rođenja i 105. godišnjici smrti
2015., Vinkovci

Nakladnik
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, HR – 10000 Zagreb

Za nakladnika
Akademik Pavao Rudan, glavni tajnik

Adresa uredništva
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti,
Centar za znanstveni rad u Vinkovcima
Jurja Dalmatinca 22, HR-32100 Vinkovci
032 332 316
hazu.centar-vk@vk.t-com.hr

Tehnički urednik
Aco Zrnić

Priprema i tisak
Intergrafika TTŽ d. o. o., Zagreb

Naklada
100 primjeraka

ISBN 978-953-347-049-8

studeni 2015.

Joan Nozardie - Kerepo
